

ISSN 2078-6662

Державна служба України з надзвичайних ситуацій

Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА

*збірник
наукових праць*

№22 2013

МАТЕРІАЛИ ДРУКУЮТЬСЯ УКРАЇНСЬКОЮ,
АНГЛІЙСЬКОЮ, НІМЕЦЬКОЮ, ПОЛЬСЬКОЮ
ТА РОСІЙСЬКОЮ МОВАМИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА

ЛДУ БЖД

№ 22, 2013

заснований у 2002 році

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- канд. техн. наук Рак Т.Є. – головний редактор
канд. техн. наук Антонов А.В. – заступник головного редактора
д-р техн. наук Семерак М.М. – науковий редактор
канд. фіз.-мат. наук Кузик А.Д. – заступник наукового редактора
д-р техн. наук Єжи Волянїн (Республіка Польща)
д-р техн. наук Гащук П.М.
д-р техн. наук Грицюк Ю.І.
д-р техн. наук Гудим В.І.
д-р техн. наук Гуліда Е.М.
д-р техн. наук Гивлюд М.М.
д-р техн. наук Жартовський В.М.
д-р техн. наук Ковалишин В.В.
д-р пед. наук Козяр М.М.
д-р хім. наук Михалічко Б.М.
д-р техн. наук Мичко А.А.
д-р техн. наук Пашковський П.С.
д-р техн. наук Рак Ю.П.
д-р техн. наук Сидорчук О.В.
д-р хім. наук Сушко В.О.
д-р фіз.-мат. наук Тацій Р.М.
д-р фіз.-мат. наук Юзевич В.М.
канд. техн. наук Баланюк В.М.
канд. техн. наук Болібрух Б.В.
канд. техн. наук Бабаджанова О.Ф.
канд. техн. наук Гуцуляк Ю.В.
канд. техн. наук Клімкін В.І. (Російська Федерація)
канд. пед. наук Коваль М.С.
канд. техн. наук Откідач М.Я.

ISSN 2078-6662

ЗАСНОВНИК ТА ВИКОНАВЕЦЬ Львівський державний університет безпеки життєдіяльності (ЛДУ БЖД)

ЗАРЕЄСТРОВАНО Міністерством юстиції України 26. 06. 2008 р. Серія КВ №14342-3313ПР

ВКЛЮЧЕНО ДО ПЕРЕЛІКУ ФАХОВИХ ВИДАНЬ В ГАЛУЗІ ТЕХНІЧНИХ НАУК, в яких можуть публікуватись результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук (*Постанова ВАК від 27 травня 2009 року № 1-05/2*)

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ВИДАННЯ рішенням Вченої ради ЛДУ БЖД (*Протокол № 7 від 08. 05. 2013 р.*)

Літературний редактор	Падик Г.М.
Редактор англійської мови	Маслюк Д.М.
Технічний редактор	Сорочич М.П.
Комп'ютерна верстка та відповідальний за друк	Хлевой О.В.
Друк на різнографі	Климус М.В.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: ЛДУ БЖД, вул. Клепарівська, 35, м. Львів, 79007
Контактні телефони: (032) 233-24-79, 233-14-97, тел/факс 233-00-88
E-mail: mail@ubgd.lviv.ua, ndr@ubgd.lviv.ua

Здано в набір 27. 05. 2013. Підписано до друку 06. 06. 2013.
Формат 60x84^{1/2}. Папір офсетний. Ум. друк. арк. 19.
Гарнітура Times New Roman. Друк на різнографі.
Наклад: 100.
Друк: ЛДУ БЖД
вул. Клепарівська, 35, м. Львів, 79007.

В.М. Балаюк, Д.А. Журбинський, А.С. Лин
ВПЛИВ ВИДУ АЕРОЗОЛЬ-
УТВОРЮВАЛЬНИХ СПОЛУК НА
ОСНОВІ СОЛЕЙ КАЛІЮ ТА ДОБАВОК
ІНЕРТНИХ ГАЗІВ НА
ФЛЕГМАТИЗУВАЛЬНУ
ЕФЕКТИВІСТЬ АЕРОЗОЛЮ

7

**V.M. Balanyuk, D.A. Zhurbynskyy,
A.S. Lyn**
INFLUENCE OF THE AEROSOL
COMPOSITION TYPE BASED ON
POTASSIUM SALTS AND INERT GAS
ADDITIVES ON PHEGMATIC
EFFICIENCY OF AEROSOL

**О.І. Башинський, М.З. Пелешко,
В.Й. Кузиляк**
КУЛЬТОВІ СПОРУДИ – ПРОБЛЕМИ
СЬОГОДЕННЯ: ПОЖЕЖНА
НЕБЕЗПЕКА ТА СУЧАСНИЙ СТАН
ПРОТИПОЖЕЖНОГО ЗАХИСТУ

12

**O.I. Bashynskiy, M.Z. Peleshko,
V.J. Kuzlyak**
MODERN PROBLEMS OF RELIGIOUS
BUILDINGS: FIRE HAZARD AND
CURRENT FIRE PROTECTION STATE

Г.Й. Боднар, О.В. Шаповалов
ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ
НАДІЙНОСТІ ЕЛЕКТРОЖИВЛЕННЯ
СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО
ПРОТИПОЖЕЖНОГО
ВОДОПОСТАЧАННЯ

17

G.I. Bodnar, O.V. Shapovalov
DETERMINATION OF RELIABILITY
INDICES OF POWER SUPPLY SYSTEM
OF INTERNAL FIRE WATER SUPPLY

**Б.В. Болібрех, Б.В. Штайн,
Р.Я. Лозинський, А.С. Лин, А.О. Васютяк**
ВИЗНАЧЕННЯ ТЕМПЕРАТУРНИХ
РЕЖИМІВ ПІДКОСТИЙНОГО
ПРОСТОРУ ТЕПЛОЗАХИСНОГО
ОДЯГУ ПОЖЕЖНИКА ПІД ЧАС
ГАСІННЯ ПОЖЕЖ В ЗАКРИТИХ
ПРИМІЩЕННЯХ

24

**B.V. Bolibrukh, B.V. Stayn,
R.Ya. Lozynskyy, A.S. Lyn, A.O. Vasyutyak**
DETERMINATION OF UNDERSUIT
SPACE TEMPERATURE REGIMES OF
HEAT RESISTANT CLOTHING OF A
FIREFIGHTER WHILE FIGHTING FIRES
IN ENCLOSURES

Д.П. Войтович
ОПЕРАТИВНІ ДОКУМЕНТИ ЯК
НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА
ПРОВЕДЕННЯ РОЗВІДКИ ДЛЯ
ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЩОДО
ЗАСТОСУВАННЯ СИЛ І ЗАСОБІВ
НА ВИРІШАЛЬНОМУ НАПРЯМКУ
ОПЕРАТИВНИХ ДІЙ

32

D.P. Voytovych
OPERATING FILES AS AN INTEGRAL
PART OF RECONNAISSANCE FOR
DECISION MAKING ON APPLICATION
CAPABILITIES IN DECISIVE
DIRECTION OF OPERATIONAL
ACTIVITIES

П.М. Гащук
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБІГУ
УЗАГАЛЬНЕНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ
ЗЧІПНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ КОЛЕСА
ПОЖЕЖНОГО АВТОМОБІЛЯ

38

P.M. Hashchuk
COURSE FEATURES OF THE
GENERALIZED CHARACTERISTIC OF
FRICTION COUPLING PROPERTIES OF A
FIRE ENGINE WHEEL

М.М. Гивлюд, Ю.В. Гуцуляк, С.Я. Вовк
ВПЛИВ МОДИФІКАТОРІВ НА
ПРОЦЕСИ ФАЗОУТВОРЕННЯ
В ВОГНЕЗАХИСНИХ ПОКРИТТЯХ

51

N.N. Hvylyud, Yu.V. Hutsulyak, S.Y. Vovk
THE INFLUENCE OF MODIFIERS ON
PHASE FORMATION PROCESSES IN
FIRE PROTECTIVE COATINGS

В.І. Гудим, О.Б. Назаровець, О.А. Кузін
ОСОБЛИВОСТІ МІКРОСТРУКТУРИ
МІДНИХ ДРОТІВ, НАГРІТИХ
ЕЛЕКТРИЧНИМ СТРУМОМ І
ВІДКРИТИМ ПОЛУМ'ЯМ

55

V.I. Hudym, O.B. Nazarovets, O.A. Kuzin
PECULIARITIES OF MICROSTRUCTURE
OF COPPER WIRE HEATED BY
ELECTRIC CURRENT AND OPEN
FLAME

Е.М. Гуліда, А.А. Ренкас
ВИЗНАЧЕННЯ ТЕМПЕРАТУРИ
НАГРІВАННЯ ПОВЕРХНІ
ЗАЛІЗОБЕТОННИХ КОНСТРУКЦІЙ
ПРИ ПОЖЕЖІ В ПРИМІЩЕННІ

61

E.M. Gulida, A.A. Rencas
DETERMINATION OF TEMPERATURE OF
HEATING OF SURFACE OF REINFORCED-
CONCRETE CONSTRUCTIONS AT FIRE IN
APARTMENT

*Ю. В. Гуцуляк, В.В. Артеменко,
С. Я. Вовк, О.М. Коваль*
ДО ВИЗНАЧЕННЯ МЕЖІ
ВОГНЕСТІЙКОСТІ МЕТАЛЕВИХ
НЕЗАХИЩЕНИХ КОЛОН З
УРАХУВАННЯМ ЗМІНИ
МЕХАНІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК
МЕТАЛУ ПРИ НАГРІВАННІ

70

*Yu. V. Hutsulyak, V.V. Artemenko,
S.Y. Vovk, O.M. Koval*
DETERMINING UNPROTECTED METAL
COLUMN FIRE RESISTANCE LIMIT
WITH CONSIDERING CHANGES OF
MECHANICAL METAL PROPERTIES
UNDER HEATING

*С.О. Смельяненко, А.Д. Кузык,
О.О. Карабин, Т. Є. Рак*
УДОСКОНАЛЕННЯ
ПРОТИПОЖЕЖНОГО ЗАХИСТУ
ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ

75

*S.O. Emelianenko, A.D. Kuzyk,
O.O. Karabyn, T.Ye. Rak*
IMPROVEMENT OF FIRE PROTECTION
DWELLING HOUSE

С.В. Жартівський
СУЧАСНІ ЗАСОБИ АКТИВНОГО І
ПАСИВНОГО ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ
КУЛЬТОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

81

S.V. Zhartovskiy
MODERN EQUIPMENTS OF ACTIVE
AND PASSIVE FIRE-PREVENTION
DEFENCE FOR RELIGIOUS OBJECTS

В.І. Желяк, А.Я. Регуш, О.В. Лазаренко
ВРАХУВАННЯ АНОМАЛІЙ В'ЯЗКОСТІ
РІДИН ПРИ РОЗРАХУНКУ СИСТЕМ
АВАРІЙНОГО ЗЛИВУ

87

V.I. Zhelyak, A.Yu. Regush, A.V. Lazarenko
TAKING INTO ACCOUNT ANOMALIES
OF LIQUID VISCOSITY DURING
CALCULATION OF EMERGENCY
DUMPING SYSTEMS

*Л.А. Кавецький, О.В. Меньшикова,
Л.Ф. Дзюба*
ДОСЛІДЖЕННЯ РУХУ РЯТУВАЛЬНОГО
ПРИСТРОЮ З ПОТЕРПІЛИМ ПО
ПОХИЛІЙ ПЕРЕПРАВІ

94

*L.A. Kavetskiy, O.V. Menshykova,
L.F. Dzyuba*
RESEARCH OF RESCUE DEVICE
MOTION WITH A CASUALTY
ON THE INCLINED CROSSING

*В.Д. Калугін, В.В. Коврегін, В.В. Тютюнник,
Л.Ф. Чорногор, Р.І. Шевченко*
ОЦІНКА РІВНЯ ПОЖЕЖНОЇ НЕБЕЗПЕКИ
ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ
АНАЛІЗУ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ
СТАНУ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

99

*V.D. Kalugin, V.V. Kovregin, V.V. Tyutyunik,
L.F. Chornogor, R.I. Shevchenko*
ASSESSMENT OF FIRE DANGER LEVEL
OF UKRAINE ON THE BASIS OF
ANALYSIS OF POWER INDICATORS OF
CONDITION ACTIVITY

*В.В. Ковалишин, А.В. Антонов,
І.М. Зінченко, С.І. Гончаренко*
МОДЕЛЮВАННЯ ГАСІННЯ ПОЖЕЖ В
ЗАКРИТИХ ОБ'ЄМАХ
ІНГІБІТОРАМИ ГОРІННЯ

113

*V.V. Kovalyshyn, A.V. Antonov,
I.M. Zinchenko, S.I. Honcharenko*
SIMULATION OF FIRE EXTINGUISHING
IN CLOSED CAPACITIES BY
COMBUSTION INHIBITORS

О.М. Коваль
ПРОЦЕС РОЗВИТКУ ТА ПОШИРЕННЯ
ПОЖЕЖИ В ПРИМІЩЕННЯХ
БУДІВЕЛЬ ДЕРЕВООБРОБНИХ
ПІДПРИЄМСТВ

121

O.M. Koval
A PROCESS OF FIRE DEVELOPMENT
AND DISTRIBUTION INSIDE THE
BUILDINGS OF WOODWORKING
ENTERPRISES

В.М. Ковальчук, В.Б. Лоїк
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ
ТЕХНОЛОГІЇ, АВАРІЙНО-
РЯТУВАЛЬНІ РОБОТИ ПРИ
ПЕРЕВЕЗЕННІ ПОЖЕЖО-
ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИХ РЕЧОВИН
АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ

128

V.M. Kovalchuk, V. B. Loik
INFORMATION COMMUNICATION
TECHNOLOGIES, RESCUE
OPERATIONS DURING
TRANSPORTATION OF EXPLOSIVE
SUBSTANCES BY MOTOR TRANSPORT

*В.В. Корнійчук, Ю.І. Грицюк,
Т.Г. Бережанський*
КОНЦЕПЦІЯ РОЗРОБЛЕННЯ
АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ
ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ
ДЛЯ ГАСІННЯ ПОЖЕЖ НА
ЗЕРНОВИХ ЕЛЕВАТОРАХ

135

*V.V. Korniychuk, Yu.I. Hritsyuk,
T.G. Berezhanskiy*
CONCEPTION OF ELABORATION OF
AUTOMATED DECISION SUPPORT
SYSTEM FOR EXTINGUISHING FIRES
ON GRAIN ELEVATORS

П.Г. Круковський, І.В. Чала
АНАЛІЗ ТЕПЛООВОГО СТАНУ
МЕТАЛЕВИХ КОНСТРУКЦІЙ НАВІСУ
НАД ТРИБУНАМИ НСК
«ОЛІМПІЙСЬКИЙ» ДЛЯ
ОЦІНЮВАННЯ ЇХ ВОГНЕСТІЙКОСТІ В
УМОВАХ РЕАЛЬНИХ ПОЖЕЖ

140

P.G. Krukovsky, I.V. Chala
ANALYSIS OF CANOPY STEEL
STRUCTURES THERMAL STATE OVER
THE STADIUM NSC "OLYMPIC"
UNDER REAL FIRE CONDITIONS

В.Й. Кузиляк, М.З. Пелешко
УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ
СУЧАСНОГО ПРОМИСЛОВО-
НЕБЕЗПЕЧНОГО ОБ'ЄКТА ТА
КОМПЕТЕНТНІСТЬ ДИСПЕТЧЕРА В
УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

148

V.J. Kuzylyak, M.Z. Peleshko
SAFETY MANAGEMENT OF MODERN
INDUSTRIAL HAZARDOUS OBJECT
AND DISPATCHER'S COMPETENCE IN
TERMS OF UNCERTAINTY

А.П. Кушнір, Б.Л. Копчак, І.П. Кравець
СИНТЕЗ БЛОКА НЕЧІТКОЇ КОРЕКЦІЇ
ДЛЯ ДИМОВО-ТЕПЛООВОГО
ПОЖЕЖНОГО СПОВІЩУВАЧА

155

A. Kushnir, B. Kopchak, I. Kravets
SYNTHESIS OF FUZZY CORRECTION
BLOCK FOR SMOKE-HEAT DETECTOR

О.І. Лавренюк
ЗАСТОСУВАННЯ МІНЕРАЛЬНИХ
НАПОВНЮВАЧІВ ДЛЯ ЗНИЖЕННЯ
ГОРЮЧОСТІ ЕПОКСИПОЛІМЕРІВ

163

O.I. Lavrenyuk
APPLICATION OF MINERAL FILLERS
TO DECREASE COMBUSTIBILITY OF
EPOXY POLYMERS

*А.С. Лин, А.А. Мичко, Б.В. Штайн,
А.М. Бормецький*
ОБГРУНТУВАННЯ РОЗМІЩЕННЯ
КОНТРОЛЬНИХ ТОЧОК
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕМПЕРАТУРИ
ПІДКОСТЮМНОГО ПРОСТОРУ
НА МАНЕКЕНІ

167

*A.S. Lyn, A.A. Mychko, B.V. Shtain,
A.M. Bormetsky*
JUSTIFICATION OF CHECKPOINTS'
LOCATION FOR DETERMINING
UNDER SUIT SPACE TEMPERATURE
ON A DUMMY

В.М. Лобойченко
ЕКСПРЕСС-ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ВОДЫ
В УСТАНОВКАХ ПОЖАРОТУШЕНИЯ
ПО ПОКАЗАТЕЛЮ ЭЛЕКТРО-
ПРОВОДНОСТИ

173

V.M. Loboychenko
EXPRESS-ASSESSMENT OF WATER
QUALITY IN FIRE EXTINGUISHING
SYSTEMS BY ELECTRICAL
CONDUCTIVITY

В.І. Луц
ПОЛІГОН ДЛЯ ПІДГОТОВКИ
ГАЗОДИМОЗАХИСНИКІВ ДО
ВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНИХ ДІЙ У
ВАЖКИХ УМОВАХ

177

V. I. Lusch
POLYGON FOR TRAINING GAS AND
SMOKE FIGHTERS TO OPERATE IN
DIFFICULT CONDITIONS

**Б. М. Михалічко, О. М. Шербина,
Н. М. Годованець, В. Л. Петровський**
МЕТОДИКА
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО
ВИЗНАЧЕННЯ ВОГНЕГАСНОЇ
ЕФЕКТИВНОСТІ ВОДНИХ РОЗЧИНІВ
МІНЕРАЛЬНИХ СОЛЕЙ

183

**B. M. Mykhalitchko, O. N. Shcherbina,
N. N. Godovanets, V. L. Petrovskii**
EXPERIMENTAL DETERMINATION
TECHNIQUE OF EXTINGUISHING
EFFICIENCY OF AQUEOUS
SOLUTIONS OF MINERAL SALTS

І.О. Мовчан, М.І. Васильєв, Е.М. Гуліда,
ОПТИМІЗАЦІЙНА МОДЕЛЬ
ПРОТИПОЖЕЖНОГО ЗАХИСТУ
МІСТА ДЛЯ ДОПУСТИМОГО
ЗНАЧЕННЯ ПОЖЕЖНОГО РИЗИКУ

188

I.O. Movchan, M.I. Vasiljev, E.M. Hulida
OPTIMIZATION MODEL OF FIRE
PROTECTION OF CITY FOR
LEGITIMATE VALUE OF FIRE RISK

І. М. Ольховий, Х. І. Ліщинська
ДОСЛІДЖЕННЯ МІЦНОСТІ
ГОРИЗОНТАЛЬНИХ ЦИЛІНДРИЧНИХ
РЕЗЕРВУАРІВ, ОПЕРТИХ ПО
ТВІРНИХ І НАВАНТАЖЕНИХ
РІДИНОЮ І ГАЗОВИМ ТИСКОМ

194

I.M. Olkhovyy, Kh. I. Lishchynska
STRENGTH EXAMINATION OF
HORIZONTAL CYLINDRICAL TANKS,
LEANED LENGTHWISE OF
GENERATRICES AND LOADED WITH
FLUID AND GAS PRESSURE

**Я.І. Підгородецький, Є. В. Мартин,
М.І. Сичевський**
УЗГОДЖЕННЯ ПАРАМЕТРІВ РОБОТИ
ДВИГУНА І НАСОСА
ПОЖЕЖНОГО АВТОМОБІЛЯ

200

**Ya. I. Pidgorodetsky, Ye.V. Martyn,
M.I. Sychevskyy**
MATCHING OF WORKING
PARAMETERS OF FIRE TRUCK'S
ENGINE AND PUMP

В. В. Попович, В. М. Гвоздь
ПРОДУКТИ ГОРІННЯ СМІТТЯ ІЗ
ПІДВИЩЕНИМ ВМІСТОМ
ПОЛІМЕРНИХ МАТЕРІАЛІВ

209

V. V. Popovych, V. N. Gvozd'
GARBAGE COMBUSTION PRODUCTS
WITH INCREASED CONTENT OF
POLYMER MATERIALS

**С.В. Семичаєвський, Д.В. Мартюк,
О.В. Міллер, Ю.Є. Шелюх**
ДОСЛІДЖЕННЯ ПАРАМЕТРІВ
ПОЖЕЖНОГО НАВАНТАЖЕННЯ
МАШИННИХ ЗАЛІВ АТОМНИХ І
ТЕПЛОВИХ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ

215

**S.V. Semichaevskyy, D. V. Martiuk,
O. V. Miller, Yu.Ye. Shelyukh**
RESEARCH OF FIRE LOAD
PARAMETERS OF ENGINE ROOMS OF
NUCLEAR AND HEAT POWER PLANTS

**Р.С. Яковчук, Р.В. Пархоменко,
М.М. Гивлюд, Н.П. Сташко**
ВОГНЕЗАХИСНА ЗДАТНІСТЬ
НАПОВНЕНИХ СИЛІЦІЙОРГАНІЧНИХ
ПОКРИТТІВ ДЛЯ БЕТОНУ

222

**R.S. Yakovchuk, R.V. Parkhomenko,
M.M. Hyvlyud, N.P. Stashko**
FIRE RESISTANT ABILITY OF FILLED
SILICONE ORGANIC COATINGS FOR
CONCRETE

В.М. Баланюк¹, канд. техн. наук, доцент, Д.А. Журбинський², А.С. Лип¹, канд. техн. наук
 (¹Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)
 (²Академія пожежної безпеки імені Героїв Чорнобилья)

ВПЛИВ ВИДУ АЕРОЗОЛЬУТВОРЮВАЛЬНИХ СПОЛУК НА ОСНОВІ СОЛЕЙ КАЛІЮ ТА ДОБАВОК ІНЕРТНИХ ГАЗІВ НА ФЛЕГМАТИЗУВАЛЬНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ АЕРОЗОЛЮ

Відомо, що флегматизувальна здатність аерозоллю залежить від багатьох факторів, зокрема від виду окисників та палива в складі аерозольуютьовувальної сполуки. Розглянуто процеси, які призводять до підвищення флегматизаційної ефективності газоаерозольної системи. Виявлено, що аерозоль має флегматизувальні властивості, ефективність впливу яких залежить від співвідношення компонентів, які входять до його складу. Проведено експеримент з визначення флегматизаційної ефективності аерозоллю, отриманого з різних рецептур аерозольуютьовувальних сполук. Зроблено висновок, що для подальшого підвищення флегматизаційної ефективності в аерозольній системі необхідно збільшити концентрацію газів – CO_2 , N_2 , пари H_2O .

Ключові слова: Флегматизатор, інгібітор горіння, вогнегасний аерозоль, аерозольуютьовувальна сполука.

Постановка проблеми: Сучасний стан застосування флегматизаторів в системі пожежної безпеки потребує подальшого підвищення ефективності, враховуючи зростаючі вимоги до рівня пожежної безпеки в установках, резервуарах та посудинах, де обертаються, зберігаються горючі гази, рідини, тверді речовини. Основними та найбільш поширеними в наш час флегматизаторами є гази CO_2 , N_2 , Ar , хладони та їх суміші. Але вони мають ряд недоліків, які актуалізують пошук нових ефективних недорогих флегматизаторів для застосування в сучасних умовах технологічних процесів з наявністю горючих речовин. Відомо, що вогнегасний аерозоль має широкий спектр характеристик, які дозволяють використовувати його в якості альтернативного до порошків вогнегасного засобу, а наявність таких характеристик, як час існування, інгібувальні властивості, складна аерозольногазова структура привертає увагу до флегматизаційних властивостей газоаерозольної системи, які представляють значний інтерес.

Виклад основного матеріалу:

Відомо, що структура аерозоллю змінюється під час його існування: від моменту утворення аерозоллю при повному спалюванні аерозольуютьовувальної суміші (АУС) до його знищення. В момент утворення аерозоллю при спалюванні АУС з кожного грама АУС утворюється 3-5 л газоаерозольної суміші, яка складається з дисперсних частинок солей калію, натрію або кальцію. При згорянні АУС утворюються також і інертні гази флегматизатори - CO_2 , N_2 , водяна пара та ін., і дисперсні частинки солей, які утворюються при згорянні АУС. При взаємодії цих частинок утворюється складна система, структура якої постійно змінюється в часі. Так, в момент утворення газоаерозольної системи складається з ультрадисперсних часточок солей калію, які можуть формувати структури з вмістом води та CO_2 . Такі структури будуть чинити набагато ефективнішу вогнепригнічувальну дію завдяки комбінованій дії інгібіторів та флегматизаторів [1]. Так, вогнегасний аерозоль який утворюється при згорянні рецептур, які містять додатково газифікатор – ДЦДА, ДФА та інші. Нами було проведено дослідження з вогнепригнічувальної ефективності таких складів за методикою [2].

Як було сказано попередньо, характер зміни залежності $\tau_{\text{гор}}$ від M_b (C_b) в цих випадках описується лінійною залежністю в часовому діапазоні до 50 с. Результати цих досліджень для складів АУС, які найбільш характерно відображають загальну тенденцію залежності $\tau_{\text{гор}}$ від M_b (C_b), представлені на рис 1. Виявилось, що із зменшенням концентрації кисню і одночасним збільшенням концентрації ($\text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$) ефективність всіх аерозолів зростає, що відображається у зменшенні необхідної вогнегасної маси АУС і вогнегасної концентрації газоаерозоль-

ної суміші. Але різні склади АУС і відповідно різні склади одержаних аерозолів по-різному реагують на зміну концентрації O_2 і ($CO_2 + H_2O$), що відображається нахилом прямих (рис. 1). Так, найбільш чутливими до зменшення концентрації кисню є всі аерозолі, що містять тільки KCl (одержані із АУС на основі окисника $KClO_4$), що відображається більш пологим нахилом прямих. А аерозолі, одержані із АУС, де окисником є тільки KNO_3 , мають дещо менший нахил. Введення до складу АУС поряд з KNO_3 додатково $KClO_4$ суттєво не впливає на нахил прямих, які залишаються практично паралельними до прямих, що відображають залежність $\tau_{гор}$ від C_v для АУС на основі окисника KNO_3 . Згідно з роботою [3], концентрація утворених інертних газів мала, отже, їх самостійний вплив на процес припинення горіння є мінімальним, зниження концентрації кисню також є мінімальним і достатнім для підтримання горіння. Відповідно роль газової фази щодо підвищення вогнегасної ефективності аерозолів може бути пояснена тим, що компоненти газової фази CO_2 і H_2O сприяють утворенню карбонатних і гідратованих форм твердої фази. Як вказано в роботі [4], при збільшенні вологості вогнегасна ефективність солей металів K, Na зростає. При горінні заряду АУС утворюється K_2O , який може прореагувати з CO_2 або з H_2O з утворенням K_2CO_3 або KOH , або одночасно з CO_2 і H_2O з утворенням $KHCO_3$. У цих випадках об'єм газової фази, а відповідно і аерозолу, зменшується, що призводить до збільшення концентрації твердої фази в одиниці об'єму аерозолу.

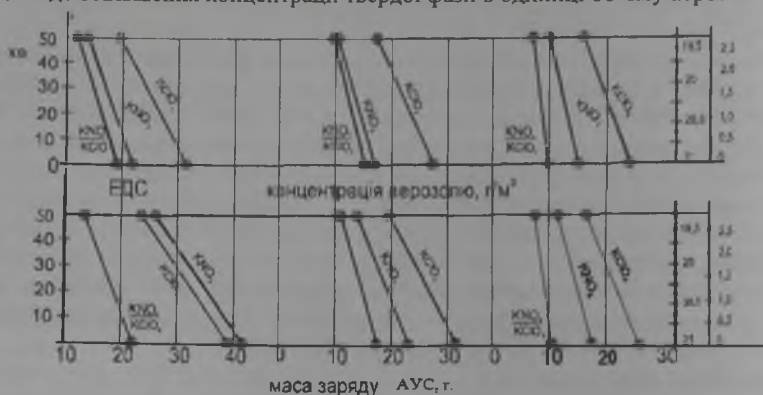

Рис. 1. Залежність часу горіння метану від концентрації аерозолу та наважки заряду АУС.

Крім того, в роботі [5] вказується, що гідрофільні частинки аерозолів дуже швидко взаємодіють з парами H_2O , утворюючи комплекси з набагато більшою кількістю води, ніж потрібно для утворення твердих кристалогідратів. Це є цілком зрозумілим, оскільки відомо, що із зменшенням ступеня подрібнення твердих речовин різко зростає їх адсорбційна здатність. Горіння АУС, де основним окисником є $KClO_4$, супроводжується значно більшим виділенням тепла і більшою температурою горіння, ніж АУС на основі KNO_3 , а будь-яке підвищення температури горіння АУС, відповідно з даними роботи [6], призводить до підвищення ступеня дисперсності таких аерозолів порівняно з аерозолями, де основним окисником є KNO_3 . Отже, газоаерозольна система буде мати достатньо розвинуту поверхню, чим і пояснюється той факт, що аерозолі, в яких тверда фаза представлена тільки KCl , знаходячись в більш подрібненому стані, проявляють більшу адсорбційну здатність відносно CO_2 і H_2O , що відображається більш пологим нахилом прямих залежності $\tau_{гор}$ від M_v .

Із результатів цих дослідів випливає пояснення складної ролі $KClO_4$ в підвищенні ефективності АУС де $KClO_4$ не тільки дає змогу компенсувати втрати тепла на розкладання KNO_3 , але й сприяє утворенню більш дрібніших (диспергованіших) твердих частинок аерозолу. Вогнегасна ефективність всіх аерозолів підвищується навіть при незначному зменшенні концентрації кисню, тобто, при створенні умов збагачених сумішей, а солі металів проявляють високу рекомбінуючу здатність відносно до атомів кисню і особливо високу здатність до рекомбінації

мають хлориди металів, це і є поясненням більш пологого нахилу прямих залежностей $\tau_{гор}$ від M_n для веретонів, де основним твердофазовим компонентом є K_2CO_3 , це підтверджує ефект синергізму при одночасній наявності хлоридів та карбонатів в аерозолі.

Також доцільно згадати, що такі інгібітори як галогеновуглеводні також проявляють більшу вогнегасну ефективність в області збагачених сумішей [7,8, 9]. Крім того, як відомо, бромпохідні вуглеводнів проявляють набагато більшу вогнегасну здатність, ніж хлорпохідні, ще не виключено, що і в цьому випадку суттєвими є чисто теплові фактори, бо бромпохідні легше дисоціюють [10] і тим самим можуть впливати на температуру горіння. Ще один автор [11] також не виключає можливості суттєвої зміни теплофізичних властивостей горючої суміші при введенні "важких молекул" хімічних інгібіторів. Так, 2-3% такої теплоємної речовини, як тетрафтордїбромтан: $M=260$, з теплоємністю парів $0,38$ кДж/моль, енергією розпаду молекули, що починається при $450-500^\circ\text{C}$ становить 273 кДж/моль, дійсно може суттєво змінити теплофізичні параметри горючої суміші.

Все це свідчить про те, що вогнегасна дія аерозолів має комбіновану природу як інгібіторів, так і одночасно теплових флегматизаторів.

Оскільки досліди відображають залежність ефективності аерозолів від сумарної концентрації $\text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$ при одночасному зниженні концентрації кисню, то виникло питання про вплив індивідуальних газових розріджувачів (CO_2 і N_2) на вогнегасну ефективність аерозолів. З цією метою досліджувався вплив CO_2 і N_2 на ефективність газозаповненої суміші. Встановлювали концентрацію CO_2 і N_2 , потім вводили в камеру визначений об'єм цих газів, причому умови дослідів змінювали, а саме – спочатку вводили в камеру CO_2 і N_2 , а потім спалювали наважку АУС і наважки – спочатку спалювали наважку АУС, а потім вводили певний об'єм CO_2 і N_2 . В роботі [12] результати досліджень показали, що вогнегасна ефективність аерозолів не залежить від порядку введення інертних газів, а залежить тільки від їх концентрації.

Очевидно ця розбіжність пов'язана з тим, що під час горіння метану частина аерозолу після контакту з факелом дезактивується і виноситься вгору гарячими конвективними потоками, а для їх регенерації, завдяки взаємодії з навколишнім повітрям, необхідний певний проміжок часу і, в першу чергу, час на охолодження. Крім того, частина цього аерозолу після охолодження може осісти на стінках камери і буде виведена з процесу гасіння. Все це призводить до зменшення концентрації аерозолу. Введення відносно холодних інертних газів (CO_2 чи N_2) з температурою $20-24^\circ\text{C}$ сприяє швидкому встановленню такого теплового режиму, при якому вогнегасна дія аерозолу проявляється більш ефективно.

Окремо досліджували вплив водяної пари. Спалювання наважок АУС проводили в атмосфері попередньо осушеного повітря. Осушення здійснювали методом циркуляції, пропускаючи повітря через прожарений CaCl_2 . Результати показали, що мінімальна вогнегасна концентрація аерозолу в осушеному повітрі збільшується на 17-18%, тобто вогнегасна ефективність аерозолу погіршується. Після заповнення камери повітрям з відносною вологістю 75% (вологість контролювали психрометром), ефективність аерозолу збільшувалась до попереднього значення. Подальше збільшення вмісту вологи, аж до насичення, практично не впливало на ефективність аерозолу. Ці результати дають підставу стверджувати, що теплофізичні параметри газової фази істотно впливають на ефективність аерозолу, а аерозоль необхідно розглядати як комбінований засіб гасіння. На користь комбінованого характеру гасіння, як приклад, можна привести дані робіт, [12,14] в яких говориться, що наявність інертних газових розріджувачів значно підвищує ефективність аерозолу. Крім того, результати цих дослідів показали ще один немаловажний ефект. При одночасному використанні інертних розріджувачів сумісно з аерозолем, а саме з присутністю CO_2 чи N_2 , збільшується оптична проникність аерозолу, тобто збільшується видимість. Особливо це відчутно при концентраціях CO_2 від 2% і більше. З практичної точки зору це має важливе значення. При вирішенні питання, який інертний газ краще використовувати, стає очевидним те, що азот, завдяки його малій токсичності, має безумовну перевагу над CO_2 , хоча його допоміжна дія дещо нижча від CO_2 . Так, наприклад, введення 5% N_2 дає змогу знизити мінімальну вогнегасну масу заряду в 3,5 раза, при цьому концентрація кисню знизиться до 20% об. [14]. Зниження мінімальної вогнегасної маси заряду АУС в 3,5 разів завдяки введенню CO_2 досягається при його концентрації 3,0% об.

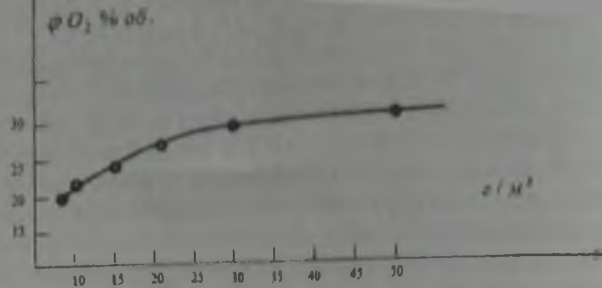

Рис. 2. Вплив концентрації O_2 на вогнегасну ефективність аерозолі.

Як видно, з рис. 2 підвищення концентрації кисню суттєво зменшує вогнегасну ефективність аерозолі, причому спостерігається не лінійна, а степенева залежність.

Так, збільшення концентрації кисню в 1,4 раза з 21 до 30% об., призводить до збільшення мінімальної вогнегасної маси заряду АУС в 7 разів (від 7 до 50 г/м³).

Із залежності випливає, що з моменту досягнення концентрації кисню 30% об. і вище, аерозоль втрачає вогнегасну ефективність. З цього приводу доцільно привести дані роботи [13], де вказується, що порошки на основі бікарбонату і хлориду калію проявляють вогнегасну здатність при концентрації кисню не більше 30-33% об., але вогнегасна концентрація порошків набагато більша, ніж аерозолів результати якої корелюють за результатами роботи [14].

Це явище можна пояснити тим фактом, що в середовищах з підвищеним вмістом кисню процеси горіння характеризуються великими швидкостями і що найголовніше – високим рівнем тепловиділення. Тобто, створюються умови, які потребують більшої кількості теплового флегматизатора, в ролі якого виступає аерозоль і настає момент, коли теплопоглинальні властивості аерозолі не задовольняють умови гасіння, а тверді частинки K_2CO_3 і KCl також не здатні виконувати функції інгібітора.

Висновки: Розглянуті особливості взаємодії та процесу гасіння газоаерозольними сумішами свідчать про те, що природа вогнегасної здатності аерозолів є комбінованою – аерозоль діє одночасно як тепловий флегматизатор і як хімічний інгібітор. При спалюванні АУС на основі вуглеводів та внесенні вуглекислого газу, азоту та водної пари в аерозоль спостерігалось підвищення вогнегасної ефективності вогнегасного аерозолі. Ці результати дають підставу стверджувати, що теплофізичні властивості газової фази значно більше впливають на вогнегасну ефективність аерозолів, ніж зміна концентрації O_2 .

Таким чином, газова фаза значно впливає на вогнепригнічувальну ефективність аерозолі і її роль в процесах флегматизування газоаерозольними сумішами визначальною.

Література:

1. **Баланюк В.М.**, Грималюк Б.Т., Кіт Ю.В., Левуш С.С. Вплив газової фази на ефективність вогнегасних аерозолів // Вісник НУ "Львівська політехніка". – 2004. – №497. – С 11-12.
2. **Удосконалення** аерозольної вогнегасної речовини на основі солей калію та обґрунтування умов її застосування. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук. Львів – 2007.
3. **Тарадайко В.** Особенности аерозольного пожаротушения // Бюлетень пожежної безпеки. – 1999. – №1. – С. 24-30.
4. **Balanjuk V.M.**, Grymanjuk B. T., Kit J.V., Levus J.S. The influence of gas phases on fire-extinguish aerosol effect // 5th International Conference "Fireco2003" Fire Protection. – Trencin, 2003. – P.10-12.
5. **Грин Х.**, и Лейн В., Аэрозоли – пыли, дымы и туманы., пер. с англ. под редакцией д-ра хим. наук Н.А. Фукса, Л. 1969 г. 427 С.
6. **Бахман Н.Н.**, Беляев А.Ф. Горение гетерогенных конденсированных систем. – М.: Наука, 1967. – 226 с.

7. Антонов А.В. Проблема заміни озоноруйнівних хлоридів на екологічно безпечні альтернативні вогнегасні речовини // Пожежна безпека. – 2003. – №3. – С. 9–12.
8. Исавнин Н.В. Средства порошкового пожаротушения. – М.: Стройиздат, 1983. – 154 с.
9. Котов А.Г., Андрейченко П.А. Газовые огнетушащие составы. Практическое пособие по применению. – К.: Изд. дом “Репро-Графіка”, 2004. – 215 с.
10. Абдурагимов И.М., Говоров В.Ю., Макаров В.Е. Физико-химические основы развития и тушения пожаров. – М.: ВПТШ МВД СССР, 1980. – 255 с.
11. Вогнегасні речовини. Посібник / Антонов А.В., Боровиков В.О., Орел В.П. та ін. – К.: Пожінформтехніка, 2004. – 176 с.
12. Баланюк В.М., Грималюк Б.Т., Кіт Ю.В., Левущ С.С. Вплив газової фази на ефективність вогнегасних аерозолів // Вісник НУ “Львівська політехніка”. – 2004. – №497. – С. 11–12.
13. Тищенко А.М. Комбинированное пожаротушение инертными газами с одновременным ингибированием очагов горения порошковыми смесями // Проблема пожарной безопасности. – 1999. – Выпуск 6. – С. 159–162.
14. Баланюк В.М., Грималюк Б.Т. Дослідження впливу інертних розріджувачів на ефективність вогнегасних аерозолів // Пожежна безпека. – 2005. – №5. – С. 113–116.

V.M. Balanyuk, A.S. Lyn, D.A. Zhurbyuskyu

INFLUENCE OF THE AEROSOL COMPOSITION TYPE BASED ON POTASSIUM SALTS AND INERT GAS ADDITIVES ON PHLEGMATIC EFFICIENCY OF AEROSOL

It is known that the phlegmatic ability of aerosol depends on many factors in particular the type of oxidants and fuel within the aerosol composition. The processes that increase phlegmatic efficiency of gas aerosol system were studied. It was also discovered that aerosol possesses phlegmatic properties, efficiency of which depends on the ratio of components which make its composition. It was carried out an experiment to define the phlegmatic efficiency of aerosol, obtained according to different formulas of aerosol compositions. It is concluded that for further enhancing of phlegmatic efficiency in aerosol system it is necessary to increase the concentration of gases – CO₂, N₂ and H₂O vapour.

Key words: phlegmatizer, flame retardant, fire extinguishing aerosol, fire extinguishing aerosol compound

V.M. Balanyuk, A.S. Lyn, D.A. Zhurbin'skiy

ВЛИЯНИЕ ВИДА АЭРОЗОЛЬОБРАЗУЮЩИХ СОСТАВОВ НА ОСНОВАНИИ СОЛЕЙ КАЛИЯ И ДОБАВОК ИНЕРТНЫХ ГАЗОВ НА ФЛЕГМАТИЗИРУЮЩУЮ ЭФФЕКТИВНОСТЬ АЭРОЗОЛЯ

Известно, что флегматизирующая способность аэрозоля напрямую зависит от многих факторов, в частности от вида окислителей и топлива в составе аэрозоль образующего соединения. Рассмотрены процессы, которые приводят к повышению флегматизирующей эффективности газоаэрозольной системы. Обнаружено, какие структуры в аэрозоле эффективней всего действуют флегматизации горючей системы. Проведен эксперимент из определения флегматизирующей эффективности аэрозоля при разных рецептурах составов. Обнаружено, что аэрозоль владеет флегматизирующими свойствами, эффективность которых зависит от соотношения компонентов входящих в это состав. Сделан вывод, что для последующего повышения флегматизирующей эффективности в аэрозольной системе необходимо увеличить концентрацию газов – CO₂, N₂, водяного пара.

Ключевые слова: флегматизатор, огнетушащий аэрозоль, ингибитор горения, инертные газы.

